

PRE REGISTRATION EXAMINATIONS 2024
Uganda Certificate of Education
KISWAHILI
Karatasi ya Pili
Ufahamu na Uchambuzi wa Fasihi
Saa mbili

MAAGIZO KWA WATAHINIWA:

- Karatasi hii ina sehemu **mbili**: **A** na **B**
- Maswali yote ni ya **lazima**.
- Majibu yote yaandikwe kwenye karatasi uliyopewa.

1. Soma hadithi hii kisha ujibu maswali.

LUGHA YA KISWAHILI

Lugha ya Kiswahili ndio lugha muhimu katika eneo lote la Afrika Mashariki na Kati. Hii ni kwa sababu lugha hii ina nafasi ya kipekee katika nchi za Tanzania, Kenya na Uganda. Katika nchi hizi, Kiswahili ni *Lugha ya Taifa*. Pia, wananchi wengi wa Afrika Mashariki wanaelewana na huitumia lugha ya Kiswahili katika mawasiliano yao, hivyo kuipa lugha hii nafasi ya kipekee katika mambo muhimu kama utamaduni, siasa na uchumi.

Wataalamu wengi wa masuala ya utamaduni wanakubaliana kwamba kwa kiasi kikubwa, lugha ni kielelezo cha utamaduni. Ukweli huo hujidhihirisha katika lugha yenyewe. Ukichunguza kwa makini lugha yoyote, utagundua kwamba ina vipengele mbalimbali vya utamaduni wa wasemaji wa lugha hiyo ambavyo vinajitokeza ndani mwake.

Vilevile, nafasi iliyonayo Kiswahili katika masuala ya siasa ni jambo lisilohitaji kupigiwa ngoma. Tangu enzi za wakoloni. Lugha ya Kiswahili ilitumika kama chombo muhimu cha kuunganisha watu na kuleta umoja. Harakati nyingi ziliendeshwa kwa Kiswahili. Kwa kuwa Kiswahili ndio lugha itumiwayo na watu wengi katika Afrika Mashariki kuleta uelewano, basi ndio lugha wanasiasa hutumia katika mikutano yao.

Aidha, Kiswahili ndio lugha pekee ambayo inazungumzwa zaidi dhidi ya lugha nyingine katika maeneo ya afrika Mashariki, Kati na Kusini ambapo zipo lugha nyingi.

Katika ukuaji wa uchumi, Kiswahili ni muhimu vilevile. Lugha ambayo inafahamika kwa watu wengi ndio ifaayo kutumiwa katika mawasiliano ya kibiashara. Tangu zamani, wananchi wa Afrika Mashariki wamekuwa wakiitumia lugha hii katika shughuli zao za kibiashara. Kiswahili bila wasiwasi wowote. Pia, Mtanzania anaweza kuingia Kenya, vijijini, akaendesha shughuli zake za kibiashara bila taabu ya kumtafuta mkalimani. Hali hii pia inajiakisi katika jamhuri ya demokrasia ya Kongo, Malawi, Ngazija (Comoro), Burundi na Rwanda.

Siku hizi, Kiswahili kinatumika katika idhaa za nchi za ulimwengu kama vile Uchina, Afrika Kusini, Urusi, Ujapani, Ujerumani, India na nyingine ambapo Kiswahili kimepewa nafasi. Aidha, vyuo vikuu mashuhuri duniani kama vya nchini Marekani, Uingereza, ujapani, Korea, Urusi, Uchina na kwingine sasa vinafundisha Kiswahili. Isisahaulike kuwa Kiswahili ni lugha mojawapo rasmi ya Umoja wa Afrika.

Kiswahili kinaendelea kukua kila kukicha na kilichobaki ni kwa wakereketwa wa Kiswahili kuendelea kukieneza na kukipangia mikakati mingi inayoweza kusaidia kukiendeleza ili kiweze kusambaa kwa mapana marefu.

Maswali:

- a) Kwa nini mwandishi anasema kuwa nafasi ya Kiswahili katika siasa “haifai kupigiwa ngoma”?
- b) Ni nini inayoonyesha kwamba Kiswahili sasa imekuwa lugha ya Kimataifa.
- c) Unafikiri Lugha ya Kiswahili ina umuhimu gani?
- d) Eleza:
  - i. Lugha ya Taifa
  - ii. Lugha rasmi

SEHEMU B
UCHAMBUZI WA FASIHI

2. Soma shairi hili kisha ujibu maswali yatakayofuata.

UZALENDO

Kukipenda kitu chako, huo ndio uzalendo
Mtu anapenda chake, japo hakina thamani
Hatamani cha mwenzake, na kukitia rohoni
Chake ni furaha yake, kingakuwa kitu duni

Kuipenda nchi yako, huo ndio uzalendo
Kuwa tayari daima, taifa kutumikia
Uzukapo uhasama, haraka kupigania
Adui kuwasakama, mbali kuwatupilia

Kuwapenda watu wako, huo ndio uzalendo
Uzalendo ndio ngao, ni silaha kamilifu
Tuwe nao moyo huo, tusiwe nyoyo dhaifu
Wale wakilinda kwao, nasi tuwe timilifu

Kuipenda kazi yako, huo ndio uzalendo
Kazi tuzitegemee, ni uhai ni afia
Mzalendo jitolee, hasa shamba kulimia
Fanya kazi harambee, kwa uchumi kuinua

Kuipenda lugha yako, huo ndio uzalendo
Tupendane kwelikweli, hakuna kubaguana
Ukabila tusijali, sisi sote twafanana
Tutumie Kiswahili, rahisi kuelewana

Kupenda taifa lako, huo ndio uzalendo
Uzalendo ni upole, mapenzi kwa nchi
Si ubishi wa kelele, vituko na maudhiko
Nchi haisongi mbele, uzalendo sipoweko

Maswali:

- a) Chambua muundo katika shairi hili.
- b) Fafanua maudhui yanayopatikana katika shairi hili.
- c) Elezea hisia unazopata baada ya kuisoma shairi hili.
- d) Unapata mafunzo yapi baada ya kusoma shairi hili.
- e) Mtu ambaye ni mzalendo huwa na sifa zipi?

MWISHO